

Manifest Tymczasowego Rządu Narodowego, 22 stycznia 1863 r.

Nikczemny rząd najezdniczy, rozwścieklony oporem męczzonej przezeń ofiary, postanowił zadać jej cios stanowczy: porwać kilkadziesiąt tysięcy najdzielniejszych, najgorliwszych jej obrońców, oblec w nienawistny mundur moskiewski i pognać tysiące mil na wieczną nędzę i zatracenie.

Polska nie chce, nie może poddać się bezopornie temu sromotnemu gwałtowi; pod karą hańby potomnością powinna stawić energiczny opór. [...]

Po straszliwej hańbie niewoli, po niepojętych męczarniach ucisku, Centralny Narodowy Komitet, obecnie jedyny legalny Rząd Twój Narodowy wzywa Cię na pole walki już ostatniej, na pole chwały i zwycięstwa [...]. [...]

Tak, Ty wolność Twoją, niepodległość Twoją zdobędziesz wielkością takiego męstwa [...]. W zamian K[omitet] C[entralny] N[arodowy] przyrzeka Ci, że siły dzielności Twojej nie zmarnieją, poświęcenia nie będą stracone, bo ster, który ujmuje, silną dźwierzyc będzie ręką. [...]

W pierwszym zaraz dniu jawnego wystąpienia, w pierwszej chwili świętej walki KCN ogłasza wszystkich synów Polski, bez różnicy wiary i rodu, pochodzenia i stanu, wolnymi i równymi obywatelami kraju. Ziemia, którą lud rolniczy posiadał dotąd na prawach czynszu lub pańszczyzny, staje się od tej chwili bezwarunkową jego własnością, dziedzictwem wiecznym. Właściciele poszkodowani wynagrodzeni będą z ogólnych funduszy Państwa. Wszyscy zaś komornicy i wyrobnicy, wstępujący w szeregi obrońców kraju, lub w razie zaszczytnej śmierci na polu chwały, rodziny ich otrzymują z dóbr narodowych dział obronionej od wrogów ziemi. Do broni więc, Narodzie Polski, Litwy i Rusi, do broni!

*Źródła i materiały do nauczania historii, pod red. S. Sierpowskiego,
Warszawa: Wyd. Graf-Punkt, 1998, s. 185–186.*

Praca z tekstem

1. Wyjaśnij sens zawarty w pierwszym zdaniu *Manifestu*: „Komitet Centralny jako Tymczasowy Rząd Narodowy”.
2. Wymień główne postanowienia *Manifestu* Tymczasowego Rządu Narodowego.
3. Wskaż, co było bezpośrednią przyczyną wybuchu powstania. Podaj nazwę tego wydarzenia stosowaną w historiografii.
4. Określ, jaki zasięg działań powstańczych planowano.
5. Przedstaw wizję przyszłej Polski, gdyby powstanie zakończyło się sukcesem.
6. Przedstaw, na jakich zasadach Tymczasowy Rząd Narodowy planował przeprowadzić uwłaszczenie chłopów.
7. Wyjaśnij, jaki miał być cel uwłaszczenia chłopów. Czy plan został zrealizowany? Odpowiedz, korzystając z wiedzy pozaźródłowej.